

GYDYTOJŲ PROFESIJOS PRESTIŽAS

**CHIRURGINĖS ONKOLOGIJOS PRADININKO LIETUVOJE
PROF. PETRO NORKŪNO 105-OSIOS GIMIMO METINĖS**

Lietuvos medicinos bibliotekoje (LMB) buvo surengtas profesorius Petro Norkūno 105-ųjų gimimo metinių minėjimas.

Jeigu prieš penkerius metus profesorius savo jubiliejiniame renginyje dalyvavo, kalbėjo iš tribūnos ir davė interviu žurnalistams, tai šią progą paminėjome jau be jo. Lapkričio 26 d. sukaks metai, kai profesorius nebėra, tačiau liko jo darbai ir artimųjų, kolegų, pacientų ir visų jį pažinojusių šviesūs prisiminimai. Bibliotekoje vykusiame renginyje pristatyta knyga „Gydytojo, chirurgo, habilituoto medicinos daktaro, profesorius Petro Norkūno prisiminimai“ – Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos, kurioje jis mokėsi, dovana profesoriumi. Spaudai knygą rengė gimnazijos direktorė Danutė Bronė Puchovičienė, gimnazistai Ieva Gražytė, Laurynas Paškevičius, Adomas Vasiliauskas, profesorius mokinė, kraujagyslių chirurgė, doc. Dalia Triponienė, recenzavo prof. habil dr. Vytautas Triponis. Leidybos rėmėjas – Nacionalinis vėžio institutas.

Knygos sudarytojas, gimnazijos socialinis pedagogas, žurnalistas Rimvydas Ginkus papasakojo, kaip rengiant šį leidinį su gimnazistais Ieva Gražyte ir Laurynu Paškevičiumi lankėsi pas profesorių namuose, kalbino jį ir jo žmoną Verutę. Profesorius sūnus kardiochirurgas dr. Gediminas Norkūnas pasakojo, kad yra tekę asistuoti tėčiui Onkologijos instituto operacinėje Polocko gatvėje. Šį išbandymą išlaikė ir pasitvirtino sau, kad gali būti chirurgu. Tačiau pasirinko širdies chirurgiją, nes čia operacijos „daug švaresnės“. Jis prisiminė, kaip vaikystėje klausėsi tėvo ir jo brolio Prano pokalbių. Gedimino žmona sakė, kad profesorius P. Norkūnas buvo laimingas žmogus, nors gyveno sunkiu laikotarpiu, nes pasirinko mėgstamą darbą, galėjo padėti žmonėms. Ji pastebėjo, jog profesorius niekada neatsiliepdavo apie žmones blogai, o sakydavo, kad gal žmogus suklydo, niekada niekam neįtautė pykčio. Onkologė prof. Janina Dižiapetrienė tai pat teigė, kad profesorius juos, dar studentus, pavergdavo ramybe, visada nuramindavo, vien jo buvimas operacinėje užtikrindavo gerą operacijos eigą.

LMB Informacijos skyriaus vedėja Regina Vaišvilienė pakvietė medikus savo naujus leidinius perduoti bibliotekai. Susirinkusiesiems buvo parodyta dokumentinė apybraiža „Jaunas dienas prisiminus“, kurioje užfiksuotas vienas paskutiniųjų interviu su profesoriumi. Jaukią ir šiltą prisiminimų popietės nuotaiką sukūrė Vytauto Didžiojo gimnazijos muzikos mokytojos-ekspertės Stasės Skurulskienės vadovaujamos „Alumnų choro 100“ trupės solistų Mindaugo, Gintarės, Monikos, Renatos ir Rūtos atliekami kūriniai.

Petras Norkūnas gimė 1912 m. spalio 19 d. gausioje šeimoje Marijampolio kaime, Vilniaus rajone. Būdamas 14-metis, 1926 m., iš gimtojo kaimo pėsčiomis atkeliavo į Vilnių. Išlaikęs stojamuosius egzaminus buvo priimtas į Vytauto Didžiojo gimnazijos antrą klasę. Trečiojo klasėje jo auklėtojas buvo Jurgis Šlapelis. 1927 m. Petras su broliu Pranu dalyvavo šv. Mišiose Arkikatedroje už daktarą Joną Basanavičių. Gavęs brandos atestatą 1934-1937 m. studijavo Vilniaus Stepono Batoro universiteto Filosofijos ir teologijos fakultete, tačiau 1939 m., nebaigęs studijų, įstojo į Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakultetą. 1944 m. baigė medicinos mokslus ir sugrįžo į Vilnių. Tuo pačiu metu jam teko derinti darbą keliose vietose. Įsidarbino Vilniaus 1-ojoje ligoninėje, taip pat pradėjo dirbti

Vilniaus universiteto Bendrosios chirurgijos katedroje profesorius Benjamino Zacharino asistentu.

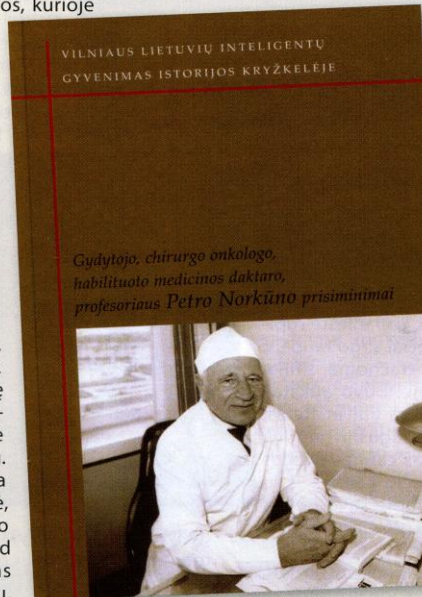
Chirurgo karjerą pradėjo dar sostinės Pylimo gatvėje, 1944 m., žydų geto patalpose atidarytoje Vilniaus miesto onkologinėje ligoninėje. Pavaduodamas prof. B. Zachariną jis priiminėdavo ligo-nius. Tačiau apsisprendimas atsidėti onkologinei chirurgijai įvyko tada, kai tuometis Sveikatos apsaugos ministerijos Profilaktikos valdybos viršininkas gydytojas Igoris Čiumačenko, suradęs doktorantą Pertą Norkūną Medicinos bibliotekoje, prikalbino padėti operuoti onkologinius ligo-nius, kurie gydėsi Respublikiniame onkologijos dispanseryje. Nuo 1957 m. iki 1990 m. P. Norkūnas ėjo Chirurgijos skyriaus vedėjo pareigas. Jo dėka į onkologinių ligo-nių gydymą įsitraukė ir jo vyresnysis brolis prof. Pranas Norkūnas bei prof. Valerijus Šlapoberskis. Respublikinis onkologinis dispanseris tapo Bendrosios chirurgijos ir Hospitalinės chirurgijos katedrų studentų praktinių darbų baze. Sparčiai intensyvyje operacinė veikla. Jeigu 1952 m. buvo atliktos tik 163 operacijos, tai 1956 m. – jau 356.

1955 m. P. Norkūnas apgynė medicinos mokslų kandidatinę disertaciją „Kaukolės defektų aloplastika“, 1969 m. – habilituoto daktaro disertaciją „Duomenys apie tiesiosios žarnos vėžio diagnostiką, gydymą ir profilaktiką“. Jis daug prisidėjo ugdant jaunesnę chirurgų kartą. Doc. dr. Dalia Triponienė prisimena buvusį be galo laiminga, kai profesorius pasiūlė asistuoti operacijoms: „Tai ir buvo tas pirmas stimulas pasirinkti chirurgiją. Galiu drąsiai teigti, kad profesorių Petro ir Prano Norkūnų pavyzdys turėjo didžiausios įtakos pasirinkant profesiją. Gerai išo-peruoti ligo-nį dar ne viskas – reikia jį išgydyti, išlaugyti iki pasveikimo. Profesorius tą darė tobulai – švelnus žodis, neskausmingas perrišimas, vakarinė vizitacija. Mus žavėjo profesorius nuostatos ir nebūdavo sunku vakarais būti prie operuoto ligo-nio tiek, kiek reikės. [...] Žavėjo profesorius labai rimtas pasirėngimas operacijai, preciziška chirurginė technika, ramus operavimas. [...] 7-8 dešimtmečių chirurgų draugija buvo profesinio tobulumo mokykla. Prof. Petras Norkūnas neretai demonstruodavo savo ligo-nius, pasveiku-sius po sudėtingiausių žarnyno operacijų. Profesorius kruopštus pasiruošimas demonstracijai ir tobulas pateikimas mokė mus.“

Prof. P. Norkūno mokiniai sakydavo, kad net stovėdamas už jų nugaros profesorius padėdavo operuoti. Turėjo stebuklingas chirurgo rankas, išskirtinę intuityją, pamatuotą chirurgo drąsą. Jo operuotiems ligo-niams geriau gydavo žaizdos, retai būdavo komplikacijų. Niekas nematė profesorius pikto, pakėlusio balsą, atsainiai žiūrincio į ligo-nius ar personalą bei jaunesnius kolegas. Daktaras turėjo visų savo gydytų ligo-nių sąrašus, o nuvykęs į komandiruotes rajonuose, sutikdavo savo gydytus pacientus – sveikus jau 10-20 metų. Pasak prof. Narimanto Evaldo Samalavičiaus, kurio mokslo daktaro disertacijos vadovas buvo prof. Petras Norkūnas, onkochirurgiją profesorius laikė atskira šaka, kuriai reikia daug specifinių žinių ir visuomet sakydavo: „Onkochirurgijoje reikia nuolat mokytis, kad galėtum padėti pacientui“.

Nuo 1990 m. P. Norkūnas buvo Vilniaus universiteto Onkologijos instituto profesorius konsultantas. Su bendraautoriais parašė vadovėlį „Klinikinė chirurgija“, paskelbė mokslinių straipsnių. Skaitė

Nukelta | 29 p.

GYDYTOJŲ PROFESIJOS PRESTIŽAS
ATMINTIES KLODUOSE

„Visame pasaulyje daugelis gamtos mokslus studijuojančių studentų šį elzasietį, iš Prancūzijos kilusį mokslininką, žino dėl „Bojanus organo“. Nors savo

šalyje nėra garsus, Liudvigas Heinrichas Bojanus – vienas žymiausių savo meto zoologų ir anatomų. Gausūs darbai, o ypač – apie Europos balinį vėžlį, taurą ir stumbrą, išgarsino jį toli už Vilniaus universiteto, kuriame profesoriavo du dešimtmečius, sienų“ – rašoma Lietuvos mokslų akademijoje (LMA) pristatytoje knygoje, iš serijos „Lietuvos mokslo įžymybės“. Pristatyme dalyvavo knygos autoriai – ilgametis asociacijos Elzasas-Lietuva prezidentas Philippe'as Edel'is ir mokslo istorikas, biologijos mokslų daktaras Piotr'as Daszkewicz'ius.

Autoriai LMA Biologijos, medicinos ir geomokslų skyriaus narius supažindino su XIX a. pradžios pasaulinio masto Lietuvoje dirbusiu zoologu ir anatomu prof. L. H. Bojanu, lyginamosios anatomijos pradininku Lietuvoje, VU Zootomijos ir Zoologijos kabinetų įkūrėju, įsteigusiu Vilniaus veterinarijos felčerių mokyklą, jo įvairaus gyvenimo etapus. Pasak Ph. Edel'io, per 18 metų, praleistų Vilniuje, L. H. Bojanus padarė daug atradimų ir paskelbė daugiau nei 40 mokslo darbų. Jis palaikė glaudžius ryšius tiek su Rusijos, tiek su Vakarų Europos mokslininkais. LMA vyriausiasis mokslinis sekretorius, biologijos, medicinos ir geomokslų pirmininkas akademikas Vytautas Basys priminė, kad L. H. Bojanus buvo ne tik žinomas XIX a. mokslininkas, bet ir padarė didelių nuopelnų Lietuvai. Akademikas Vytautas Būda priminė, kad vienas knygos autorių – Ph. Edel'is yra baigęs politikos, kartu – ir valdymo mokslus, stažavo Europos Komisijoje Briuselyje, ėjo Prancūzijos prekybos ir pramonės rūmų Briuselio biuro direktoriaus pavaduotojo pareigas ir kt. Kitas šios knygos autorius P. Daszkewicz'ius yra biologijos mokslų daktaras, mokslo istorikas, 1987 m. išvykęs iš Lenkijos ir apsigyvenęs Prancūzijoje. Jis yra parašęs per 10 knygų ir 200 straipsnių. „Su gerbiamu Philippe'u Edel'iu susipažinome kaip frankofonai. Jis – Elzaso-Lietuvos asociacijos prezidentas. Asociacija įsteigta 1991 m. Strasbūre, aktyviai plėtoja kultūrinius, edukacinius, mokslinius ir ekonominius lietuvių ir prancūzų ryšius, skatina geresnį abipusį pažinimą. Ph. Edel'is daug padėjo Lietuvai, kai ji dar buvo okupuota Sovietų Sąjungos, būtent kalbėdamas apie mūsų šalį Europos Komisijoje ir kt. Jis labai domisi istorija apie elzasiečius, kuriuos gyvenimas išblaškė po įvairias šalis. L. H. Bojanus irgi kilęs iš Elzaso. Laimėjęs konkursą, šis mokslininkas pateko į Vilniaus universitetą, Vilniuje įkūrė Veterinarijos mokyklą, kuri buvo garsi ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Rytų Europoje. Taip pat Lietuvoje šis mokslininkas

garsėjo kaip žymus veterinaras. Sukūrė palentologinę palyginamąją veterinarijos tarnybą, daug dirbo tyrinėdamas Lietuvos gyvūnus. Būtent čia, Lietuvoje, atskyrė stumbrą ir taurą – konstatavo, jog tai yra dvi skirtingos rūšys. Lietuvoje L. H. Bojanus parašė ir savo viso gyvenimo veikalą – apie balinius vėžlius. Ši studija praėjusiam amžiuje buvo išversta į anglų kalbą ir paskelbta kaip vienas geriausių vadovėlių. L. H. Bojanus palikimas yra didžiulis“ – pabrėžė akademikas V. Būda.

„Ph. Edel'is, atvykęs į Lietuvą, rinko čia medžiagą būsimai knygai ir kartu su kolega P. Daszkewicz'ium ją išleido. Dabar knygą išvertė ir išleido LMA“, – „Gydytojų žinioms“ teigė LSMU profesorius Alvydas Laiškonis. Ph. Edel'is knygos pristatyme sakė, kad L. H. Bojanus mokslinė šlovė gana didelė, todėl jį savinasi net kelios tautos, su kuriomis šis mokslininkas turėjo sąsajų. Vokiečiai mano, kad jis yra vokiečių, taip pat šią iškilų asmenybę savinasi lenkai ir rusai. Lietuviai primena, kad visus atradimus šis mokslininkas padarė profesoriaudamas Vilniaus universitete. Anot prof. A. Laiškonio, L. H. Bojanas atminimą mena VU Didžiąjame kieme marmurinė lenta su iškaltu jo vardu, o VU Mažojoje auloje yra jo biustas. Taip pat Kaune, LSMU Veterinarijos akademijos Didžiojoje auditorijoje, stovi didžiulis bronzinis šio mokslininko biustas. Ph. Edel'iu pavyko padaryti VU Mažojoje auloje esančio L. H. Bojanus biusto kopiją ir parvežti į Elzasą, L. H. Bojanus gimtajį Buksvilerio miestelį:

„Man teko būti tame namelyje, kur gimė mokslininkas. Šį biustą asociacijos Elzasas-Lietuva nariai pastatė merijoje, kur jis buvo priimtas bei įamžinta, jog tai Vilniaus universiteto profesoriaus biustas. Manau, svarbu, jog mūsų šalis gali priminti, kad VU buvo žymiausias universitetas Europoje, kuriame dirbo pasaulinio garso mokslininkai.“

Ph. Edel'is nuolat renka medžiagą apie Lietuvą, kas kelis mėnesius leidžia „Lietuvos sąsiuvinius“. Šiame leidinyje propaguojama Lietuvos dailė, menas, rašytojai, mokslininkai, medikai. „Ph. Edel'is – labai didelis mūsų šalies bičiulis, daug investuojantis į mūsų šalies vardo garsinimą prancūzų kalba“, – įsitikinęs LSMU prof. A. Laiškonis. Akademikas Domas Kaunas ir kiti šio leidinio sutikusių dalyviai atkreipė dėmesį, jog knygoje L. H. Bojanus piešiniai labai realistiniai, meniški ir tikslūs. Ph. Edel'is patvirtino, jog mokslininkas didelį dėmesį skyrė mokslo darbų iliustracijoms. L. H. Bojanui buvo svarbu, kad jos būtų tokio pat aukšto lygio, kaip ir tekstas.

Kazimieras Valius

Atkelta iš 28 p.

pranešimus įvairiose konferencijose. 2002 m. Lietuvos medicinos biblioteka išleido P. Norkūno bibliografijos rodyklę, kurioje suregistruoti moksliniai darbai, straipsniai, pranešimai, rankraščiai ir publikacijos apie jį. Prof. P. Norkūnas sukūrė žurno vėžio diagnostikos ir gydymo metodus: universalųjį elektrokoaguliatorių tiesiosios žarnos polipams šalinti, kontrastinę sigmoidografiją, naudojant specialią zondą. 2002 m. išėjęs į pensiją nuolat konsultavo kolegas. Sulaukęs 104 metų parengė spaudai savo prisiminimų knygą. Buvo Lietuvos veiklios ilgaamžystės akademijos narys, o tuos ilgai gyventus metus geriausiai apibūdina jo paties žodžiai: „Aš visada buvau ir esu optimistas. Tai padeda išsaugoti gerą nuotaiką. Niekada nesipykau su

darbuotojais ir namiškiais, nevartojau alkoholio ir tabako, stengiausi padėti ligoniams ir bendradarbiams, niekada nesakydavau „ne“, ieškodavau išeities net ir beviltiškais atvejais. Amžių prailginti ir išsaugoti sveikatą galima vengiant žalingų įpročių ir ligų. Bet, tiesą sakant, manau, kad čia svarbiausią reikšmę turi genai“. Savo 100 m. jubiliejaus proga VU Onkologijos institute surengtame iškilmingame minėjime, dėkodamas už pagerbimą, jis pasakė: „Ačiū, kad dirbau su jumis. Ačiū, kad taip ilgai gyvenu“.

Janina Valančiūtė
Lietuvos medicinos biblioteka